

ίσως να οφείλη τοῦτο εἰς τὴν τύχην, ἀλλ' ἐὰν ἡ ἐπιτυχία ἐπαναλαμβάνεται, τοῦτο οφείλεται ἀναμφιβόλως κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

« Ἀνήκετε εἰς τοὺς διανοητικῶς τὰ πρῶτα φέροντας, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παρακολουθεῖτε τὴν σύγχρονον κίνησιν, διὰ νὰ εἰσθε ἐνήμεροι τῶν γενικῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἀνακινοῦνται εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν καθ' ὅλας τὰς κατευθύνσεις.

« Ἔχετε υποχρεώσεις ὄχι μόνον πρὸς ἑαυτοὺς ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς συναδέλφους ὑμῶν, καὶ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν εἰς ἣν ὑπηρετεῖτε, ἢ δὲ ἐμφάνισίς σας, ἢ συμπεριφορὰ οἱ λόγοι καὶ ἡ διαγωγή ὑμῶν δεόν νὰ διαδηλοῦσι ὅτι ἔχετε τὴν ἀκριβῆ αἰσθησιν τῆς εὐθύνης ὑμῶν.

« Τέλος ἔχετε ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἡ σπουδαιότερα πράξις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ὅτι ἐκ τούτου ἐξαρτῶνται κατὰ πολὺ ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἐπιτυχία μάλιστα τοῦ σταδίου, ὅτι δεόν νὰ εἰσθε ἀξίος καλῆς συντρόφου καὶ ὅτι δεόν νὰ ἐκλέξητε πρόσωπον ἀντίξιον ὑμῶν. »

2.) Ἡ ἄλλη ἐκπαίδευσις.

Ἡ μέση ἐκπαίδευσις κατὰ τὸν συγγραφέα εἶναι καλλίτερον ὀργανωμένη τῆς ἀνωτέρας τεχνικῆς ἂν καὶ δὲν δύναται λέγει, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, νὰ ἐκφράσῃ γνώμην περὶ τῶν προγραμμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἐξειδικεύσεων αὐτῆς εἰς κλασικὴν καὶ πρακτικὴν.

Ἄλλοτε κλάδος σπουδαῖος ἐκπαίδευσεως εἶναι ἡ μέση τεχνικὴ ἢ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις ἣτις δεόν νὰ παρσκευάζῃ τοὺς ἀρχιεργάτας καὶ ἐπιστάτας περιλαμβάνουσα σχολεῖα τεχνικῶν κατασκευῶν, μεταλλευτικά, ναυτικά, ὑφαντουργικά καὶ ἄλλα εἰδικὰ ἐπαγγελματικὰ ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δεόν ἐπίσης νὰ εἰσαχθῶσι στοιχεῖα διοικητικῶν μαθημάτων.

Ἐπίσης ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις δύναται νὰ περιλάβῃ δι' ἐλαχίστων στοιχείων καὶ πινάκων τὰς ὑποδείξεις τῆς διοικητικῆς ἐκπαίδευσεως.

II. Ἐπίδρασις τοῦ ἐργαστηρίου, τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ Κράτους.

Ὁ ἐξερχόμενος τοῦ σχολείου εἴτε μαθητευόμενος εἶναι, εἴτε ἐργάτης, εἴτε ἀρχιεργάτης εἴτε μηχανικός εἴτε διευθυντής, παρ' ὅλας τὰς τεχνικὰς του γνώσεις ὡς εἶπομεν δεόν νὰ ἀποκτήσῃ τὴν πείραν τοῦ περιβάλλοντος, τῶν ἀνθρωπίνων παραγόντων καὶ τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἐγκρίεται ἡ μορφωτικὴ ἐνέργεια τοῦ προϊσταμένου ἣτις ἐξασκεῖται ἐπὶ ἑλῶν, ἀποκαλύπτουσα τὰ προσόντα ἐκάστου, ἐνι-

σχύουσα τὰς προσπαθείας, διευκολύνουσα τὴν ἐκμάθησιν τῆς τέχνης, ἀμοιβούσα τὸν ζῆλον καὶ καταρτίζουσα οὕτω καλὸν προσωπικόν. Διὰ τοῦτο ὁ καταρτισμὸς τῶν ἀνωτέρων ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ προσωπικοῦ εἶναι πάντοτε καλλίτερον καὶ ὀλιγώτερον βίψοκίνδυνον μέσον τῆς προσλήψεως προσώπων ἐκ τῶν ἔξω.

Ἡ καλὴ διοίκησις ἐνέχει τὴν διαρκῆ, μεθοδικὴν καὶ ἔμμονον μόρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως, δεδομένου τοῦ παραδείγματος ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ.

Ἐπίσης ἡ οἰκογένεια δύναται νὰ γίνῃ ὑπόδειγμα διοικήσεως διὰ τὰ παῖδιά, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο χρειάζεται νὰ καταρτισθῇ σύστημα διδασκαλίας ἵνα μὴ ἐπικρατοῦσιν αἱ πλέον ἀντίθετοι ἀρχαὶ ἄνευ προόδου σημαντικῆς, δημιουργοῦσαι ἐξ ἴσου καλὰ καὶ κακὰ παραδείγματα.

Τέλος τὸ Κράτος δύναται νὰ συντείνῃ εἰς τὴν διοικητικὴν μόρφωσιν ὄχι μόνον διὰ τῶν σχολείων ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ παραδείγματος. Δυστυχῶς αἱ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι παρουσιάζουσι ὅπως καὶ ἡ οἰκογένεια εἰκόνα τῶν μεγαλειτέρων ἀντιθέσεων, ἀλλὰ μὲν εἶναι καλῶς ὀργανωμένα, ἀλλὰ δὲ τὸν ἀντικείμενον κάκιστα. Ἰδίως ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀνωτέρων προϊσταμένων φέρει πρόσωπα ἅτινα πολλάκις εἶναι ξένα πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἣ δὲν εἶναι ἐπαρκῶς παρασκευασμένα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν. Ἀναμφιβόλως ἡ γνώσις καὶ ἡ διδασκαλία τῆς διοικητικῆς ἐπιστήμης θὰ ὠφέλει πολὺ τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας.

3.) Ἐξάσκησις τῆς ἐξουσίας.

Ἦδη μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ μιᾶς ἐπιχειρήσεως ἐρχόμεθα εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐξουσίας.

Ἡ ἐντολὴ αὕτη κατανέμεται μεταξὺ ἐνὸς ἐκάστου προϊσταμένου ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὅσον τὸ δυνατόν καλλιτέρας χρησιμοποίησεως τῶν ὑπ' αὐτὸν προσώπων.

Ἡ τέχνη τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐξουσίας στηρίζεται ἐπὶ ἀτομικῶν προσόντων καὶ ἐπὶ τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν τῆς διοικήσεως, αἱ δὲ κυριώτεραι ἀρχαὶ αὐτῆς εἶναι.

- 1.) Ἡ πλήρης γνώσις τοῦ προσωπικοῦ.
- 2.) Ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ἀνικάνων.
- 3.) Ἡ καλὴ γνώσις τῶν σχέσεων αἵτινες συνδέουσι τὴν ἐπιχείρησιν πρὸς τὸ προσωπικόν.
- 4.) Τὸ καλὸν παράδειγμα.

5.) Ἡ κανονικὴ ἐνέργεια ἐπιθεωρήσεων τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, τῆ βοήθεια τῶν συνοπτικῶν πινάκων.

6.) Ἡ συγκέντρωσις τῶν κυριωτέρων ὑφισταμένων εἰς συμβούλια πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ ἐνιαίου τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν προσπαθειῶν.

7.) Ἀποφυγὴ ἀπασχολήσεως ὑπὸ λεπτομερειῶν.

8.) Προσπάθεια ἐπικρατήσεως πνεύματος ὁμοιοῦς, δραστηριότητος, πρωτοβουλίας καὶ ἀφοσιώσεως, κλπ.

1.) Πλήρης γνώσις τοῦ προσωπικοῦ.

Βεβαίως ὅταν τὸ προσωπικὸν περιλαμβάνῃ ἑκατοντάδας ἢ χιλιάδας προσώπων, ἡ γνώσις πάντων τούτων εἶναι ἀδύνατος, ἀλλὰ τὸ πρόβλημα ἀπλοποιεῖται διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ συγκροτήματος. Ὡς εἶδομεν εἰς ὀφονδῆποτε βαθμὸν ἕκαστος προϊστάμενος διοικεῖ τὸ πλῆθος ἀπ' εὐθείας ἐξ ὑφισταμένων, μόνον εἰς τὴν πρῶτην βαθμίδα ὁ ἀρχιεργάτης διοικεῖ ἐνίστη ἀπ' εὐθείας 20 ἕως 30 πρόσωπα.

Ὅθεν διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ὑφισταμένων τοῦ ὀφιστάμενος δύναται νὰ γνωρίζῃ τι δύναται ἕκαστος αὐτῶν νὰ παρέξῃ καὶ τίνα ἐμπιστοσύνην δύναται τις νὰ ἔχῃ ἐπ' αὐτόν. Ἡ σπουδὴ αὕτη εἶναι τοσοῦτον δυσχερῆς καὶ μακροτέρα ὡς εἶδομεν ὅσον ὁ βαθμὸς εἶναι μεγαλειότερος· καὶ ἡ ἐπαφὴ σπανία ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῶν μεγάλων ἐργασιῶν. Ἀπαιτεῖ δὲ σταθερότητα τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ.

Ἡ σπουδὴ τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν ὑφισταμένων εἶναι δυσκολωτέρα ὅσον οὗτοι ἀπομακρύνονται, ἀλλὰ ὁ προϊστάμενος δὲν στερεῖται μέσων ἀμέσου ἐπιρροῆς ὡς εἶναι ἰδίως τὸ προσωπικὸν παράδειγμα.

2.) Ἀπομάκρυνσις τῶν ἀνικάνων. Ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν διατήρησιν τῆς υγείας τοῦ κοινωνικοῦ συγκροτήματος, καὶ ἀποτελεῖ καθήκον δύσκολον καὶ βεβρὸν ἀλλὰ σπουδαῖον.

Ἐὰν μάλιστα πρόκειται περὶ ἀρχαίου ὑπαλλήλου ἀφωσιωμένου εἰς ἀνωτέραν θέσιν ἢ δυσχέρεια τῆς ἀπομακρύνσεως εἶναι μεγάλη καὶ ἡ δικαιοσύνη μεθ' ἧς γίνεταί δέον νὰ γίνηται αἰσθητὴ εἰς πάντας ἵνα μὴ κλονισθῇ τὸ συγκρότημα. Διὰ τοῦτο αἰ χρηματικαὶ, ἢ τιμητικαὶ ἀμοιβαὶ ἢ ἀνάθεσις ἐλαφροτέρας ἐργασίας συμβάλλουσι εἰς τὸ νὰ μετριάξωσι τὴν ἐντύπωσιν καὶ νὰ ἐμπνέωσι τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ προσωπικόν.

3.) Καλὴ γνώσις τῶν σχέσεων προσωπικοῦ καὶ Ἐταιρείας. Αἱ σχέσεις αὗται στηρίζονται ἐπὶ συμβάσεων, ὧν τὴν τήρησιν δέον νὰ ἐξασφαλίζῃ ὁ προϊστάμενος ὅστις δέον διττῶς νὰ ἐνεργῇ προστατεύων τὰ συμφέροντα τῆς ἐπιχειρήσεως ἐναντι τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὰ τοῦ προσωπικοῦ ἐναντι τῆς ἐπιχειρήσεως.

Αἱ ἐπιχειρήσεις εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς παντοειδεῖς προσβολάς, προερχομένης ἀπὸ ἀπαιτήσεις μεγαλειτέρας ἀμοιβῆς, μικροτέρου κόπου, ἐκ

παρακινήσεων ὀκνηρίας, ματαιότητος καὶ διαφόρων ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν ἢ παθῶν. Αἱ ἐπικινδυνώδεστεραι προσβολαὶ εἶναι αἱ προερχόμεναι ἐκ τοῦ ἰδίου ἀρχηγοῦ, γενομένου ἐπιλήσιμονος ὅ,τι μόνος ὁδηγὸς δέον νὰ εἶναι τὸ συμφέρον τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὅ,τι πρέπει νὰ ἀνθίσταται εἰς πᾶσαν εὐνοϊκὴν προτίμησιν προκειμένου περὶ συγγενῶν, συναδέλφων ἢ φίλων, διαθέτων ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέραν ἀκεραιότητα, λεπτότητα καὶ δύναμιν.

Ἐπίσης πρὸς προστασίαν τοῦ προσωπικοῦ κατὰ δυνατῶν καταχρήσεων τοῦ ἐργοδότη ἀπαιτεῖται πλήρης γνώσις τῶν συμβατικῶν σχέσεων καὶ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Αἱ σχέσεις αὗται δὲν εἶναι ποτὲ τέλειαι καὶ ὑφίστανται τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἐξελίξεως, ἢν δέον νὰ ἔχῃ ὅ,τι ὁ ἀρχηγὸς διὰ νὰ συνιστᾷ ἢ νὰ εἰσάγῃ τὰς τροποποιήσεις ἐκείνας ἅς ὁ χρόνος καὶ τὰ πράγματα ἤθελον ὑποδείξει πρὸς ἀποφυγὴν βαθέων συγκλονισμῶν ἕνεκα ῥήξεως μεταξὺ ἐπιχειρήσεως καὶ προσωπικοῦ.

4) Τὸ καλὸν παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἡ πειθαρχία δὲν πρέπει νὰ ἐδράζεται ἐπὶ μόνῃς τῆς ἀνάγκης τῆς ὑποταγῆς τοῦ ὑποδεεστέρου ἐκ φόβου τῶν συνεπειῶν τῶν παραβάσεων. Πρέπει ὁ προϊστάμενος καὶ δι' ἄλλων μέσων νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὴν ὑποταγὴν, τὸν ζῆλον καὶ τὴν δραστηριότητα ἀναπτύσσων τὰς αὐθορμήτους προσπαθείας καὶ τὴν ἐσκευμένην πρωτοβουλίαν.

Τὸ παράδειγμα εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων ἐλατηρίων, ἢ τάξις, ἢ δραστηριότης, ἢ ἀφοσίωσις τοῦ προϊσταμένου προκαλοῦν τὴν μίμησιν καὶ καθιστοῦν εὐχάριστον τὴν ἐργασίαν. Τὸ ἀντίθετον ἐπέρχεται διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματος.

3) Κανονικαὶ ἐπιθεωρήσεις τοῦ κοινωνικοῦ συγκροτήματος. Εἶναι πασίγνωστος ἡ ἀνάγκη ἐνεργείας τακτικῶν ἐπιθεωρήσεων τῶν μερῶν πάσης μηχανῆς, διότι ἡ καθημερινὴ ἐπίβλεψις δὲν ἀρκεῖ. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ προσωπικοῦ, ἀλλὰ παρουσιάζονται πολλαὶ δυσκολαὶ καὶ διὰ τοῦτο τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐφαρμόζεται γενικῶς, ἕνεκα πολλῶν λόγων, πρῶτον δὲν εἶναι πάντοτε γνωστοὶ οἱ ὅροι οὓς δέον νὰ πληροῖ τὸ προσωπικὸν διὰ νὰ εἶναι ἐν καλῇ καταστάσει, πράγμα ἀπλούστατον διὰ τὰ ὄργανα μιᾶς μηχανῆς, ἔπειτα πᾶσα ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ εἶναι δύσκολος, λεπτὴ καὶ ἀπαιτεῖ χρόνον.

Πᾶσα ἀναδιοργάνωσις τοῦ προσωπικοῦ ἀπαιτεῖ ἰσχυρὰν ἐπίγνωσιν τῆς ἠθικῆς εὐθύνης ἀπαιτοῦσα σταθερότητα τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ. Διὰ τοῦτο συνιστᾶται ἡ ἐγκαθίδρυσις κανόνος ἐνεργοῦντος αὐτομάτως καθ' ἕκαστον ἔτος συνισταμένου εἰς τὴν ἐτησίαν, μετὰ τὴν ἐκπόνησιν τοῦ διὰ τὸ ἔτος προγράμματος ἐνεργείας λεπτομερῆ σπουδῆν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ συγκροτήματος, χρησιμοποιοῦμένων καὶ

τῶν περιληπτικῶν πινάκων. Οἱ πίνακες αὗτοι συγκρινόμενοι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος δεικνύουσι τὴν εἰκόνα τῶν στελεχῶν εἰς ἐκάστην ἐποχὴν προφυλάσσοντες ἀπὸ παντὸς πλημμελοῦς κατάρτισμῶ αὐτῶν καὶ συμβάλλουσι εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἐνιαίου τῆς διοικήσεως.

6.) Συμβούλια καὶ ἀναφοραί. Τὰ συμβούλια εἰς ἃ ὁ προϊστάμενος συγκεντρῶν τὸς ἀμέσους ὑφισταμένους, τοῦ καὶ συνεργάτας ἐκθέτει τὸ πρόγραμμα ἐνεργείας, ἀκούει τὰς ἰδέας ἐκάστου, λαμβάνει ἀποφάσεις καὶ βεβαιοῦται ἐὰν αἱ διαταγαὶ τοῦ εἶναι ἀντηληπταὶ ἐπιταχύνουσι πολὺ τὰς ἐνεργείας αὐτίνες θὰ ἀπηγοῦντο ἄνευ αὐτῶν. Ἰδίως δταν αἱ ὑπηρεσίαι εἶναι μεγάλαι καὶ οἱ προϊστάμενοι αὐτῶν δὲν ἔρχονται εἰς συχνὴν ἐπαφὴν πρὸς ἀλλήλους καὶ τὸν ἀρχηγὸν τὰ συμβούλια ταῦτα εἶναι ἀπαραίτητα.

Αἱ προφορικαὶ καὶ ἔγγραφοι ἀναφοραὶ συμπληροῦσι τὴν γνῶσιν τῆν δέον νὰ ἔχη πᾶς προϊστάμενος περὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ καὶ διευκολύνουσι τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὸν ἔλεγχον.

7.) Ἀποφυγὴ ἀπασχολήσεως ὑπὸ λεπτομερειῶν. Μέγα ἐλάττωμα ἀνωτέρου προϊσταμένου ἀποτελεῖ ἡ μακροχρόνιος ἀπασχόλησις εἰς λεπτομερείας, ἅς οἱ ὑποδεέστεροι δύνανται ἐξαίρετα νὰ ἐκτελέσωσι, καὶ νὰ ἀναβάλῃ οὕτω τὴν λύσιν σπουδαίων προβλημάτων ἐλλείψει χρόνου.

Πολλοὶ νομίζουσι ὅτι γίνονται πολὺ χρήσιμοι ἀσχολούμενοι προσωπικῶς μὲ τὰ ἐλάχιστα ζητήματα, ἄλλοι φαντάζονται ὅτι ἐὰν δὲν ἀναμιχθῶσι οἱ ἴδιοι τὰ πράγματα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσι καλά, ἐπιβραδύνοντες τὰ ζητήματα δταν ἀπουσιάζουσι.

Χωρὶς νὰ προσέχη τὴν κρίσιν τοῦ κόσμου, ὅστις νομίζει ὅτι ὁ ἀνώτερος προϊστάμενος πρέπει πάντοτε νὰ ἔχη ὕψος περιφροντι, πρέπει οὕτως νὰ ἐνεργῇ ὥστε νὰ ἔχη τὴν ἀπαιτουμένην ἐλευθερίαν σκέψεως καὶ ἐνεργείας πρὸς μελέτην, διοίκησιν καὶ ἔλεγχον τῶν μεγάλων ζητημάτων, ἐπαφιέμενος εἰς τοὺς ὑφισταμένους καὶ τὸ ἐπιτελεῖον διὰ πᾶσαν ἐργασίαν ἣν δὲν εἶναι ἀπολύτως ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελεῖ ὁ ἴδιος. Δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ παραμελῇ ἐντελῶς τὰς λεπτομερείας φθάνων εἰς τὸ ἄλλο ἄχρον ἀλλὰ πάντοτε νὰ παρακολουθῇ αὐτάς.

8.) Ἐπικράτησις πνεύματος ὁμοιοῦς, δραστηριότητος, πρωτοβουλίας καὶ ἀφοσιώσεως. Ὁ προϊστάμενος κανονίζων τὰς σχέσεις τὴν ἐνότητα διοικήσεως κλπ. συντείνει εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὁμοιοῦς τοῦ προσωπικοῦ. Ἐπίσης δύναται νὰ ἀναπτύξῃ τὴν πρωτοβουλίαν ὡς ἴδωμεν καὶ προηγουμένως διὰ καταλλήλων ὑποδείξεων, ἀμοιβῶν κλπ. βελτιῶντων οὕτω τὰ προσόντα ἐνὸς ἐκάστου. Ἐν ᾧ τούναντιον πᾶσα ἀδιάφορος ἢ περιφρονητικὴ ὑποδοχὴ τῶν ὑποδείξεων, ἢ διαρκὴς ἀπάρ-

ριφίς ἢ ἀναβολὴ τῆς πρωτοβουλίας τῶν ὑφισταμένων στερρεῖ αὐτὴν καὶ ἀποστερεῖ τὴν ἐπιχειρήσιν ἀπὸ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν ὑφισταμένων.

Εἰς ταύτας καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς ὁμοίας ἰδιότητας τοῦ ἀρχηγοῦ ἐγκρατεῖται ἡ ἐπιτυχία τοῦ.

4.) Συντονισμός.

Ὁ συντονισμὸς συνίσταται εἰς ἐναρμόνισιν πασῶν τῶν ἐνεργειῶν μιᾶς ἐπιχειρήσεως πρὸς διευκόλυνσιν τῆς λειτουργίας καὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἀναλογίας μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐνεργειῶν καὶ τῶν συνεπειῶν ἐκάστης ἐνεργείας διὰ τὰς ἄλλας.

Ἐπίσης διὰ τοῦ συντονισμοῦ ἐξασφαλίζεται ἡ ἀναλογία μεταξὺ δαπανῶν καὶ οικονομικῶν πόρων, ἡ ἀνάλογος ἔκτασις τῶν κυριῶν καὶ τῶν μηχανημάτων πρὸς τὰς ἐργασίας, τῶν προμηθειῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν πωλήσεων πρὸς τὴν παραγωγὴν. Ὅταν ὑπάρχει συντονισμὸς εἰς μίαν ἐπιχειρήσιν βλέπομεν ὅτι,

α) Αἱ ὑπηρεσίαι λειτουργοῦσι ἐν ἁρμονίᾳ ἢ μίᾳ πρὸς τὴν ἄλλην ἢ ὑπηρεσίᾳ προμηθειῶν ἔχει γνῶσιν τῶν ποσῶν καὶ τῶν ἐποχῶν τῶν παροχῶν, ἡ ὑπηρεσία παραγωγῆς ἔχει γνῶσιν τοῦ τί θὰ ἀπαιτηθῇ παρ' αὐτῆς, ἡ ὑπηρεσία συντηρήσεως συντηρεῖ τὸ ὕλικόν καὶ τὰ μηχανήματα ἐν καλῇ καταστάσει, ἡ οικονομικὴ ὑπηρεσία παρέχει ἐν καιρῷ τὰ ἀπαιτούμενα κεφάλαια, ἡ δὲ ὑπηρεσία ἀσφαλείας ἐξασφαλίζει τὴν προστασίαν τῶν πραγμάτων καὶ προσώπων κλπ.,

β) Εἰς πᾶσαν ὑπηρεσίαν τὰ τμήματα καὶ τὰ μέρη αὐτῶν ἔχουσι ἔγκαιρον γνῶσιν τῆς ἐντολῆς αὐτῶν, τῆς συμβολῆς εἰς τὸ τὸ κοινὸν ἔργον καὶ τῆς πρὸς τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας ἀλληλοβοηθείας.,

γ) Τὸ πρόγραμμα ἐργασίας ἐκάστης ὑπηρεσίας καὶ τῶν τμημάτων τηρεῖται ἐν διαρκεί ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς περιστάσεις.

Ἄν καὶ αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶναι ἀπλάι, ἀπαιτοῦσι παρὰ τῆς διευθύνσεως, ἐξύνοιαν, πείραν καὶ δραστηριότητα καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ σπανίως ἐπιχειρήσεις τινὲς δεικνύουσι τὸ ἀντίθετον τοῦ συντονισμοῦ ἀσυναρτησίαν, ἥτοι

α) Ἐκάστη ὑπηρεσία ἀγνοεῖ ἢ προσποιεῖται ἀγνοίαν τῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν, λειτουργοῦσα ὥσει ἀπετέλει αὐτὴ μόνη τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀδιαφοροῦσα περὶ αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ὑπηρεσιῶν.

β) Ὑπάρχει «στεγανὸν διαχώρισμα» μεταξὺ τῶν γραφείων καὶ τῶν τμημάτων ἐκάστης ὑπηρεσίας ὡς καὶ μεταξὺ ὑπηρεσιῶν. Καὶ ἡ μόνη μέριμνα ἐκάστου εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τῶν προσωπικῶν εὐθυνῶν τῆς βοηθείᾳ ἐγγράφου τινὸς διαταγῆς ἢ ἐγκυκλίου.

γ) Οὐδεὶς σκέπτεται τὸ γενικὸν συμφέρον. Ἡ πρωτοβουλία καὶ ἀφοσιώσις λείπουν, χωρὶς νὰ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ πρόθεσις ἐκ τῶν προ-

τέρων πρὸς τοῦτο. Ἡ τοιαύτη κατάσταση, καταστρεπτική διὰ τὴν ἐπιχειρήσιν, εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνεπαρκείας ἢ ἐλλείψεως συντονισμοῦ.

Τὸ καλλίτερον προσωπικὸν φθίρεται ὅταν δὲν ἔχει διαρκῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιχειρήσιν καὶ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς.

Ἡ ὑπόμνησις τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἡ διευκλύνσις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος ἐξασφαλίζεται διὰ τοῦ συμβουλίου τῶν προϊσταμένων τῶν ὑπηρεσιῶν.

Ἑβδομαδιαῖον συμβούλιον τῶν προϊσταμένων ὑπηρεσιῶν

Τὸ συμβούλιον τοῦτο πληροφορεῖ τὴν διεύθυνσιν περὶ τῆς πορείας τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐξακριθώνει τὴν συνεργασίαν τῶν ὑπηρεσιῶν, καὶ λύει διάφορα προβλήματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

Τὸ συμβούλιον τοῦτο καθορίζει τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιχειρήσεως ἀλλὰ διευκολύνει μόνον τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων, καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ βραχείας χρονικῆς περιόδου μᾶς ἑβδομάδος μόνον πρὸς συντονισμόν κατ' αὐτὴν τῶν ἐνεργειῶν. Π. χ. εἰς ἕκαστον κατὰστημα τῆς ἐπιχειρήσεως ἢν ἀνεφέρομεν προηγουμένως, ἀπασχολοῦν ἑκατοντάδας ἢ καὶ χιλιάδας προσώπων, κατ' ἑκάστην ἑβδομάδα εἰς ὄρισμένην ἡμέραν συνέρχονται οἱ προϊστάμενοι ὑπηρεσιῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διευθυντοῦ. Ἐκαστος προϊστάμενος ἐκθέτει, κατὰ σειράν, τὴν πορείαν τῆς ὑπηρεσίας του, τὰς συναντηθείσας δυσκολίας, τὴν ἀπαιτούμενην ἀρωγὴν παρὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰς προτεινομένας λύσεις. Ὁ διευθυντὴς ζητεῖ τὴν γνώμην ἐνὸς ἑκάστου ἐπὶ τῶν ἀναφευμένων ζητημάτων καὶ ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τιθεμένων.

Μετὰ τὴν συζήτησιν λαμβάνεται ἀπόφασις, χωρὶς νὰ λησμονῆται οὐδὲν ζήτημα. Τέλος τηροῦνται ὑπὸ γραμματέως πρακτικὰ ἑκάστης συνεδριάσεως ἀναγινωσκόμενα κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν. Ὅταν ἀπουσιάζει ὁ διευθυντὴς δὲν ἀναβάλλεται τὸ συμβούλιον ἀλλ' ἀντικαθίσταται δι' ἀντικαταστάτου ἐκ τῶν προτέρων ὀριζομένου.

Ὅστω σχετικῶς ταχέως, εἰς μίαν ὥραν μόνον ὁ διευθυντὴς ἔχει γνώσιν τῆς γενικῆς πορείας τῶν ἐργασιῶν, ἔρχονται δὲ εἰς ἐπαφὴν διάφοροι ὑπηρεσίαι, κατασκευῆς, ἐκμεταλλεύσεως, προμηθειῶν πωλήσεως, συντηρήσεως, νέων κατασκευῶν κλπ. Ὁ διευθυντὴς προετοιμάζει τὸ συμβούλιον τοῦτο σημειῶνων ἐκ τῶν προτέρων τὰ θέματα κλπ. προσέχει ἵνα κινεῖται τὸ ἐνδιαφέρον πάντων καὶ ἵνα τηρεῖται ἡ ἀναγκαία κοσμιότης κατὰ τὰς συζητήσεις.

Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἑβδομαδιαῖον συμβούλιον συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὸν συντονισμόν καὶ θὰ ἦτο εὐχταῖον νὰ ἐξετείνετο καὶ εἰς

τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους, εἰς τὰς ὑπουργεία καὶ εἰς τοὺς Ὑπουργούς.

Σύνδεσμοι. Ὅταν ἡ ἀπόστασις ἢ ἄλλοι λόγοι παρακωλύουσι τὴν ἐπὶ τοῦτο συνάθροισιν τῶν προϊσταμένων τῶν ὑπηρεσιῶν γίνεται χρῆσις **συνδέσμων**. Ὁ καλλίτερος σύνδεσμος θὰ ἦτο αὐτὸς ὁ διευθυντὴς μεταβαίνων παρ' ἑκάστη ὑπηρεσία, ἀλλὰ συνήθως ἀδυνατεῖ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του νὰ τὸ πράξῃ. Διὸ καὶ καταφεύγουσιν εἰς εἰδικὰ πρόσωπα ἐκ τοῦ ἐπιτελείου τῆς διευθύνσεως, σπουδαιότητος ἀναλόγου πρὸς τὰς εἰδικὰς συνθήκας ἑκάστης ἐπιχειρήσεως.

Ὅταν αἱ ἐπιχειρήσεις εἶναι πολὺ μεγάλας περιλαμβάνουσαι καταστήματα ἀπομεμακρυσμένα ἀλλήλων ὁ συντονισμὸς γίνεται διὰ τῆς κοινῆς ἐνεργείας τῆς γενικῆς διευθύνσεως καὶ τῶν τοπικῶν διευθύνσεων, καὶ εἰ δυνατόν καθιερούμενου τοῦ συστήματος τοῦ συμβουλίου.

Ὁ συντονισμὸς εἶναι σπουδαιότατος διὰ τὰς πολὺ μεγάλας ἐπιχειρήσεις.

5.—Ἐλεγχος

Ὁ ἔλεγχος ἐγκτεῖται εἰς τὴν ἐξακριθώσιν τῆς τηρήσεως τοῦ προγράμματος, τῶν διαταγῶν καὶ τῶν διεπιστῶν τὴν ἐπιχειρήσιν ἀρχῶν.

Διὰ τοῦ ἐλέγχου ὑποδεικνύονται τὰ λάθη καὶ σφάλματα ἐπὶ τῇ σκοπῇ τῆς διορθώσεως αὐτῶν καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀποφυγῆς αὐτῶν.

Ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὰ πρόσωπα καὶ εἰς τὰ πράγματα καὶ εἰς τὰς πράξεις.

Ὑπὸ διοικητικὴν ἔποψιν γίνεται οὕτω φανερὰ ἡ ὑπαρξίς προγράμματος ἐνεργείας, ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἐνημερότης αὐτοῦ, ἡ ἐπάρκεια τοῦ κοινωνικοῦ συγκροτήματος, ἡ χρῆσις τῶν συνοπτικῶν πινάκων, ὅτι ἡ ἐξάσκησις τῆς ἐξουσίας γίνεται κατὰ τοὺς κανόνας, ὅτι τὰ συμβούλια συντονισμοῦ γίνονται κανονικῶς, κλπ.

Ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν ἐξελέγεται ἡ κανονικὴ μέτρησις τῶν εἰσπραχόμενων καὶ ἐξερχομένων ὀλικῶν, ἡ ποιότης, ποσότης καὶ ἡ τιμὴ αὐτῶν ἢ καλῆ ἐκτέλεσις τῶν ἀπογραφῶν, ἡ τήρησις τῶν ἀναλαμβανόμενων ὑποχρεώσεων κλπ.

Ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν παρακολουθεῖται ἡ πορεία τῶν ἔργων, τὰ ἀπατελέσματα αὐτῶν, αἱ προκύπτουσαι ἀνισότητες, ἡ κατάσταση ἢ συντήρησις καὶ ἡ λειτουργία προσωπικοῦ καὶ μηχανημάτων κλπ.

Ὑπὸ ἐμπορικὴν ἐπίσης ἔποψιν, ὁ ἔλεγχος ἀναφέρεται εἰς τε τὰ βιβλία καὶ τὸ ταμεῖον, ὡς τοὺς πόρους καὶ τὰς ἀνάγκας εἰς χρῆμα, εἰς τὴν χρῆσιν τῶν κεφαλαίων κλπ. Ὑπὸ ἔποψιν ἀσφαλείας, ἐξελέγχεται ἐὰν τὰ νομικὰ, οἰκονομικὰ καὶ τεχνικὰ μέτρα προφυλάξεως τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων εὐρίσκονται ἐν καλῇ καταστάσει λειτουργίας.

Ὑπὸ λογιστικὴν ἔποψιν, ἐξετάζεται ἡ ταχύτης καὶ ἐγκαιρος ἀφίξις

τῶν ἀπαιτούμενων στοιχείων, παρεχόντων τὸν σαφή ἀντικατοπτρισμὸν τῆς καταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ἐὰν παρέχονται εἰς τὸν ἔλεγχον διὰ τῶν διβλίων, τῶν στατιστικῶν καὶ τῶν διαγραμμάτων ἀρκετὰ μέσα, καὶ οὐδεμία περιττὴ στατιστικὴ ἢ τήρησις στοιχείων γίνεται. Ὁ ἔλεγχος ἐξασκεῖται διὰ τῆς ἐποπτείας τοῦ διευθυντοῦ καὶ ἐκάστοτε προϊσταμένου. Ὅταν ὅμως αἱ πράξεις ἐξελέγξωσι γίνωσι πολὺ πολὺπλοκοὶ ἢ ἐκτεταμέναι χρησιμοποιοῦνται εἰδικὰ πρόσωπα ἢ τοὶ ἐλεγκταὶ ἢ ἐπιθεωρηταί.

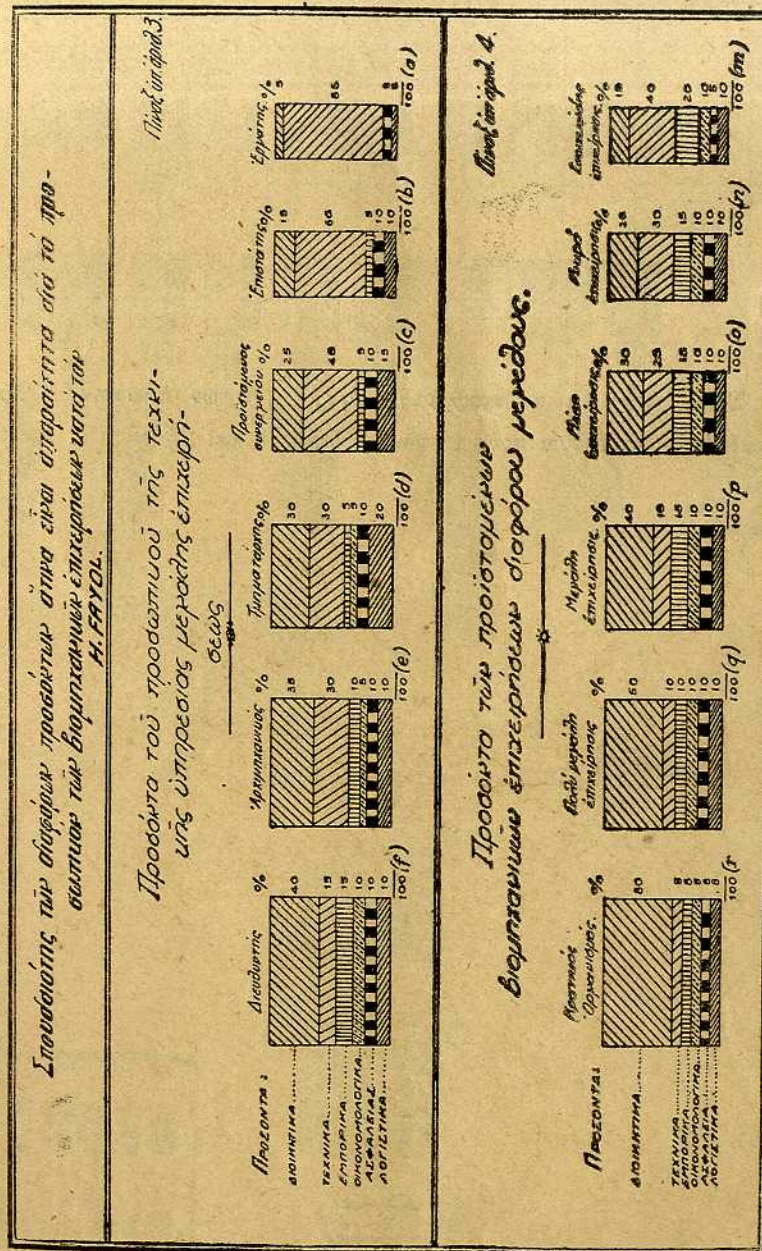
Ὁ ἔλεγχος πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἐγκαιρὸς καὶ νὰ ἔχη συνεπίαις.

Πρέπει νὰ ἀποφεύγηται ἡ ἀνάμιξις τοῦ ἐλέγχου εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἕνεκα τῆς παραγομένης οὕτω διττότητος διοικήσεως, διότι ὅταν ὁ ἔλεγχος ὅστις εἶναι ἀνεύθυνος ἀναμιγνύεται εἰς τὴν διεύθυνσιν γίνεται αἴτιος μεγάλης βλάβης. Τὰ ἐξασκουμένα τὸν ἔλεγχον πρόσωπα βεβαίως πρέπει νὰ εἶναι ἀρμόδια, καὶ νὰ ἔχωσιν ὡς βάσιν τὴν ἀμεροληψίαν.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ γενικοὶ καὶ θεμελιώδεις κανόνες τῆς διοικητικῆς διδασκαλίας, συγκροτουμένης εἰς σύστημα θετικόν, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πείρας καὶ ἧς ἡ ἐφαρμογὴ εἰς τὰ δημόσια πράγματα εἶναι πρόδηλος.

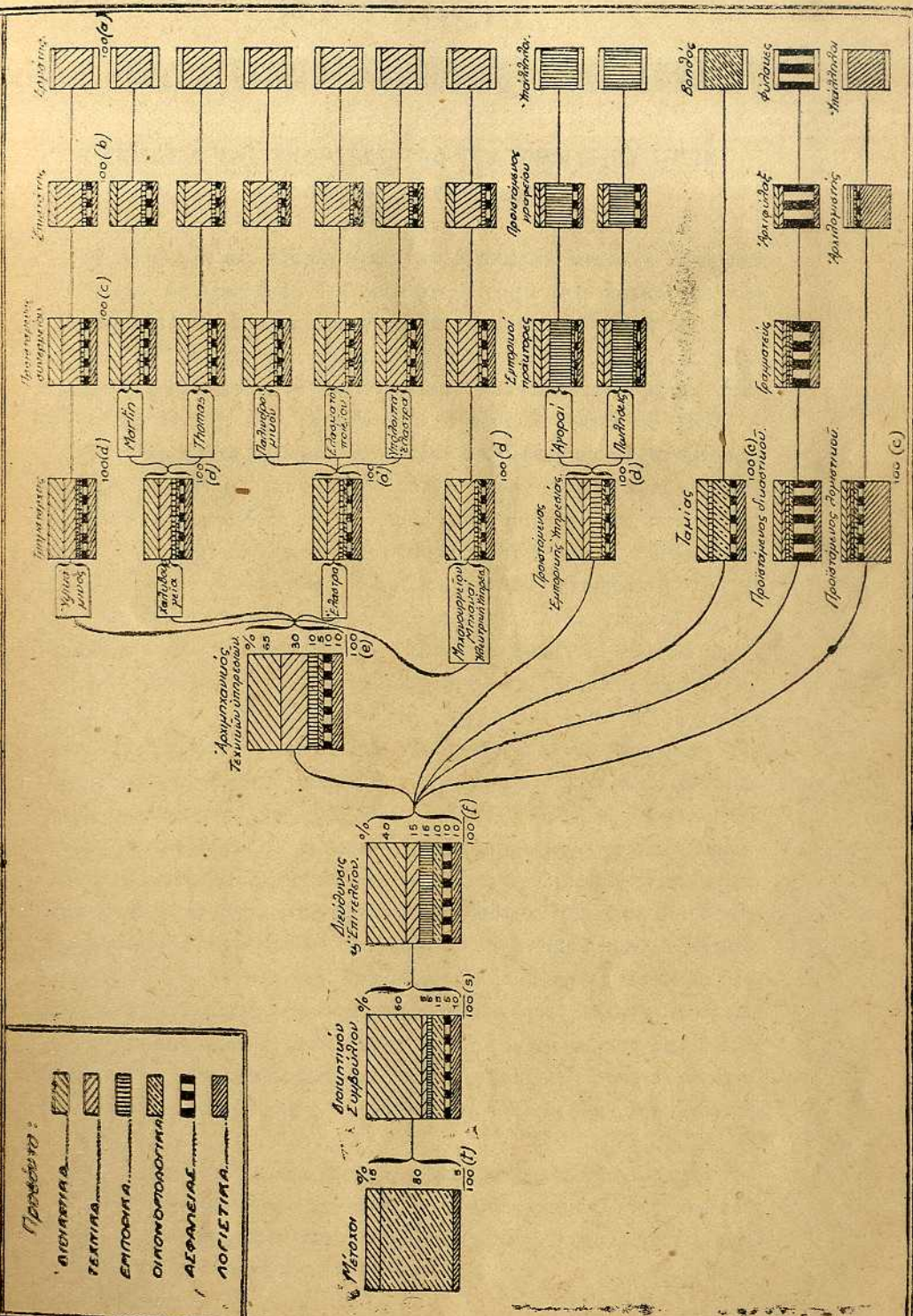
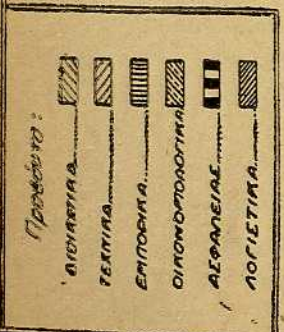
«Εἶναι εὐχτατόν νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ διδαχὴ αὐτῆς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κατωτάτης, μέσης, καὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν ἐκάστοτε ἀνάπτυξιν τῶν διδασκομένων». Οὕτω θὰ κατωρθοῦτο νὰ ἐγχαρᾶθῶσιν εἰς τὰ πνεύματα αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ κανόνες τῆς διδασκαλίας ταύτης διευκολυνομένης τῆς ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς αὐτῆς.

Μέχρις ὅμως τῆς κατὰ πάσαν πιθανότητα ἀπομεμακρυσμένης ἐποχῆς καθ' ἣν αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ θὰ ἔχωσιν εἰσαχθῆ ἐπισημῶς εἰς τὴν μὀρφωσιν τῶν πολιτῶν ἀποτελοῦσαι ἰσχυρὸν μέσον προόδου, ἢ ἐφαρμογῆς μέσων δεδοκιμασμένων ὡς τὸ πρόγραμμα ἐνεργείας, ἢ γέφυρα, ἢ χρονομέτρους τῶν ἐργασιῶν, οἱ πίνακες ὀργανώσεως, τὰ συμβούλια τῶν προϊσταμένων ὑπηρεσιῶν κτλ. θὰ ἔχωσιν ἀναμφιβόλως ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ πλείστων ἀσθενειῶν τῆς ἰδιωτικῆς καὶ ἰδίως τῆς δημοσίας διοικητικῆς μηχανῆς.

ΣΗΜ. Τὰ λατινικὰ στοιχεῖα (a, b, c) . . . τῶν πινάκων ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 4 ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2.

Ἐπιχειρήματα καὶ προτάσεις τῶν ἀπομακρυνθέντων ἐργαζομένων ἐν τῇ βιομηχανίᾳ
 Μεταλλουργικῆς βιομηχανίας
 ὑπὸ τῶν ἀδ. ἐργῶν

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ 100 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ ΛΙΡΩΝ

ΥΠΟ ΙΩΑΝ. ΤΟΥΡΝΑΚΗ

Ἡ Ἀγγλία ἢ κατ' ἐξοχήν χώρα τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου ἦν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς περιφήμου Anticornlow — league εἶχεν καταργήσει πᾶν εἶδος τελωνειακῶν ἀπαγορεύσεων καὶ δασμῶν ἠναγκάσθη ἀπὸ τοῦ 1916 καὶ ἐντεῦθεν (Συνδιάσκεψις Παρισίων) νὰ ἐπαναφέρει μεταξὺ τῆς τελωνειακῆς τῆς νομοθεσίας τὰ αὐστηρότερα προστατευτικὰ μέτρα πρὸς ἀμυναν τῆς ἐθνικῆς τῆς παραγωγῆς. Κυρίως τὰ κατὰ τὰ 1916 — 1918 ἔτη ληφθέντα τελωνειακὰ μέτρα ἀπέβλεπον εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πολεμικῶν αὐτῆς παραγωγικῶν κλάδων. Ἀπὸ τοῦ 1918 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ὁ δριμύς συναγωνισμὸς τὸν ὅποιον ἐξήσκουν τὰ ἐκπεσμένον νόμισμα ἔχοντα κράτη, ἠνάγκασαν τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ προστατευτικὸν σύστημα ἐφ' ὅλων ἐν γένει τῶν ἐθνικῶν τῆς ἐπιχειρήσεων αἰτινες ἐπέζοντο ὑπὸ τοῦ συναλλαγματικοῦ καλουμένου dumping. Ἐσχάτως ὅμως καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως τῆς Γερμανίας τὰ προστατευτικὰ μέτρα ἐπικινώθησαν εἰς βαθμὸν ἐνθυμίζοντα τὸ προστατευτικὸν καθεστὼς τῶν ἐμποροκρατῶν. Ἐν τούτοις παρ' ὅλους τοὺς τελωνειακοὺς φραγμοὺς δὲν ἠδυνήθη ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις νὰ κάμψῃ τὸν ξένον καὶ ἰδίως τὸν γερμανικὸν καὶ τὸν γαλλικὸν συναγωνισμὸν. Οὐδεμία δασμολογικὴ πολιτικὴ ἦτο δυνατόν νὰ περιορίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ γερμανικοῦ συναγωνισμοῦ ἀναστατώναντος κυριολεκτικῶς τὰς ἀγγλικὰς ἀγορὰς. Ἀργότερον, ὅταν τὸ γερμανικὸν ἐμπόριον ἠναγκάσθη νὰ περιορίσῃ τὴν τεχνητὴν ἀναλώμασι τοῦ ἐθνικοῦ οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ, συναγωνιστικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα, οἱ ἀγγλικοὶ δασμοὶ καταλλήλως ἐπεξεργασθέντες ἠδυνήθησαν ὅπως ἴσως νὰ προστατεύσουν τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν ἀποτελεσματικώτερον, τουλάχιστον τόσον, ὥστε ἡ ἐναπομείνουσα διεσδυτικὴ ἱκανότης τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορίου νὰ μὴν ἀποτελῇ ζήτημα ἀπασχολοῦν σήμερον σοβαρῶς τοὺς βιομηχανικοὺς κύκλους καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Πῶς ὅμως ἐξ ἄλλου θὰ ἠδύνατο ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἀγγλικῶν προϊόντων ὧν ἡ τοποθέτησις ἐπὶ τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς ἔχανεν ὁσημέραν ἕδαφος, καθιστώσα προβληματικὴν τὴν θέσιν

της Χώρας ως Οικονομίας εξαγωγικής; Ἐκτός ὅμως της μείωσης της εξαγωγής ἢ Ἀγγλική Οἰκονομία εἶχε ὑποστῆ καὶ ἄλλον ἰσχυρὸν κλομισμὸν ὀφειλόμενον εἰς τὴν κάτω τοῦ ἀργίου πτώσιν της λίρας, προσερχόμενον οὐχὶ πλέον ἐκ της διαταράξεως τοῦ ἐμπορικοῦ ἀλλὰ τοῦ οικονομικοῦ της ἰσοζυγίου. Τὸ Λονδίνο, δηλονότι ὅπερ ἄλλοτε εἶχε καταστῆ τό κέντρον της ἐκκοθάρσεως τῶν διεθνῶν λογαριασμῶν εἶχε ἤδη λόγῳ της ὑποτιμῆσεως τοῦ ἀγγλικοῦ νομίσματος ὑπερσκελισθῆ ὑπὸ της Νέας Ἰνδίας χάρις εἰς τὴν ἀπόλυτον πρὸς τὸν χρυσὸν ἰσοτιμίας τοῦ U. S. A. Dollar, ὅπερ παρείχε εἰς τοὺς οικονομικοὺς κύκλους τὴν ἀπαραίτητον, λόγῳ ἱστορικῆς ἀγωγῆς, σταθερὰν ὑπολογιστικὴν βᾶσιν. Ἐκ της μεταβολῆς ταύτης ἔχανε ἢ Ἀγγλία κολοσσιαία κέρδη καὶ ἢ ἀπώλεια καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον αἰσθητῆ ἔνεκεν της αὐξοῦσης παθητικότητος τοῦ ἐμπορικοῦ της ἰσοζυγίου. Εὐρίσκατο συνεπῶς καὶ ἢ Ἀγγλία ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ὄρων τῶν δημιουργουμένων ἐκ της διπροσώπου νομισματικῆς ἀξίας ἢ δὲ Κυβερνητικῆ Οἰκονομικῆ Πολιτικῆ ἐκυμαίνετο μεταξὺ τῶν δύο ὑποθέσεων: της ὑψώσεως της διανομισμ. τιμῆς της λίρας μέχρις ἀγωγῆς αὐτῆς ἐπὶ της πρὸς τὸν χρυσὸν ἰσοτιμίας ἢ της ὑποτιμῆσεως αὐτῆς μέχρις σημείου ἐπιτρέποντος μίαν ὁπωσδήποτε ἱκανοποιητικὴν εξαγωγὴν τῶν βιομηχανικῶν της προϊόντων. Ἀμφότερα βεβαίως δὲν ἦτο δυνατόν ἔνεκεν της καταστάσεως τῶν διεθνῶν συναλλαγματικῶν καὶ παραγωγικῶν ὄρων νὰ ἐπιτευχθῶσιν. Ἐδει συνεπῶς ἢ οἰκονομικῆ πολιτικῆ της χώρας, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ποθουμένην ἰσορροπίαν δι' ἀποκαταστάσεως της Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐπὶ τῶν προτέρων αὐτῆς εἰσοδημάτων νὰ αὐξήσῃ τὴν ἔντασιν της μίας ἐκ τῶν δύο ὑποθέσεων μέχρι βαθμοῦ τοιούτου δυναμένου νὰ καλύψῃ τὰς ἐκ της μοιραίας καθυστερήσεως της ἐτέρας τῶν ὑποθέσεων προελευσομένας ζημίας.

Μέχρι τοῦδε ἢ Οἰκονομικῆ πολιτικῆ της ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως προσεπάθησεν εὐθὺς ἀπὸ της ἀνακωχῆς διὰ τοῦ Ἰπουργοῦ της ἐργασίας Sir Montague Barlow, τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σκοποῦ της πρώτης ὑποθέσεως, της ἐπαναφορᾶς δηλονότι της ἀξίας της λίρας ἐπὶ της προπολεμικῆς αὐτῆς θέσεως. Διὰ τοῦ ἐγχειρήματος τούτου ἦτο βεβαία ἢ Κυβέρνησις ὅτι ἤθελεν ἐπιφέρει μίαν δεινὴν πίεσιν ἐπὶ τοῦ βιομηχανικοῦ κεφαλαίου καὶ της βιομηχανικῆς ἐργασίας ὧν ἢ κατάστασις καὶ ὅφ' ἦν ἔτι θέσιν εὐρίσκατο ἢ τιμῆ της λίρας, ἦτο ἀθλιεστάτη. Ἐπίστευεν ὅμως ἐξ ἄλλου ὅτι ἀπαξ ἢ οἰκονομικῆ αὐτῆς ὑπεροχὴ ἐξησφαλίζετο, ἢ βοήθεια καὶ ἢ ἀναγέννησις της βιομηχανίας θὰ ἦτο εὐχερῆς.

Πλὴν ὅμως τέσσαρα καὶ πλέον ἔτη ἀπὸ της πρώτης προσπάθειας παρήλθον χωρὶς ὅχι μόνον τίποτε τὸ θετικὸν νὰ ἐπιτευχθῆ ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἴχνυ ἐλπίδων περὶ μίας τοιαύτης κατὰ τὴν γνώμην της ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως εὐνοικῆς νομισματικῆς ἀναμορφώσεως ὁπωσδήποτε νὰ προκύψουν.

Ὅτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι της 9 Ὀκτωβρίου π. ἔ. ἔτε διὰ τοῦ

κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν Nottingham, ἐκφωνηθέντος λόγου τοῦ Ἰπουργοῦ της ἐργασίας, ἐξεδηλώθη διὰ πρώτην φορὰν ἢ πρόθεσις της ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν πολιτικὴν της ἀνατιμῆσεως της λίρας ἵνα ἀκολουθήσῃ τὴν ἀντίθετον ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἔντασιν τοῦ εξαγωγικοῦ ρεύματος. Πῶς ὅμως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ ὁ σκοπὸς οὗτος; Ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιδιωχθῆ διὰ τῶν συνήθων παλαιῶν μέσων εἴτε ὀργανικῶν εἴτε τεχνητῶν (ἐξαγωγικὰ βραβεῖα ἰδίως);

Ὅχι βεβαίως. Αἱ παλαιαὶ μέθοδοι ἦσαν πλέον ἀνίκανοι νὰ ἐξυπηρετήσωσιν ἄμυναν καθ' ἑνὸς τόσον δριμέως συναγωνισμοῦ. Ἐπρεπε νὰ εὐρεθῶσιν νέα μέθοδοι ἀνταταποκρινόμεναι καὶ πλήττουσαι τὴν αἰτίαν τοῦ νέου τούτου εἶδους τοῦ συναγωνισμοῦ. Δεδομένου λοιπὸν ὅτι ὁ μεταπολεμικὸς συναγωνισμὸς βᾶσιν εἶχε τὴν μείωσιν της συναλλαγματικῆς τιμῆς τοῦ χρήματος ἐνίων κρατῶν καὶ τὴν ἀναγκαιῶς ἀκολουθοῦσαν διαφορὰν μεταξὺ διανομισματικῆς τιμῆς καὶ ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ χρήματος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἔδει ἀπαραιτήτως τὰ νέα ὄπλα νὰ στρέφονται κατὰ της βᾶσεως ταύτης καὶ νὰ πηγάζουν ἐκ μέτρων ἐπενεργούντων ἐπὶ της συναλλαγματικῆς τιμῆς της ἰδίας χώρας. Ὅντος δὲ συγχρόνως δεδομένου, ὅτι ἢ ἐκ τῶν συναλλαγματικῶν τούτων ἀλλοιώσεων προκύπτουσα συναγωνιστικὴ καὶ ἐξαγωγικὴ ἱκανότης τῶν ἀλλοδαπῶν ἐπιχειρήσεων ἦτο τεχνητῆ, ἦτο ἀναπόφευκτον καὶ ἢ ἀντίδρασις της πιεζομένης Οἰκονομίας νὰ ἦ τεχνητῆ, εἰς βάρος δηλονότι τῶν ὀργανικῶν δυνάμεων της Ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν πραγματικῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κεφαλαίου καὶ της ἐργασίας. Διὰ τῶν ἐργῶν συνεπῶς τούτων εἰς τὰ ὅποια μοιραίως ἔδει νὰ καταλήξῃ ἢ βρετανικῆ πολιτικῆ ἐπρόκειτο νὰ δημιουργηθῆ ἐκούσιον συναλλαγματικὸν dumping, ὅπερ θὰ ἀντιτάσσετο κατὰ της συναλλαγματικῆς συναγωνιστικῆς ἱκανότητος τῶν ὁμονύμων ἀλλοδαπῶν ἐπιχειρήσεων.

* *

Τὸ σχέδιον της Βρετανικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τὸ διὰ τοῦ Sir Montague Barlow ἐν Nottingham ἐξαγγελθέν, προβλέπει συμφῶνως πρὸς τὰς ἄνω ὑποθέσεις αὐξήσιν της κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος κατὰ 100 ἑκατομύρια λίρας ἢτοι ἐκδοσιν χαρτονομίσματος ὑπερβαίνοντος τὸ 1)3 τοῦ ἤδη κυκλοφορούντος χαρτονομίσματος ἀνερχομένου εἰς 282 ἑκατομ. λίρας στερλίνας. Συμφῶνως πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς της Κυβερνήσεως τὸ ἐκδοθησόμενον χαρτονομίσμα ἀντιστοιχοῦν πρὸς 7 1)2 περίπου δυσεκατομύρια γαλλικῶν φράγκων ἐπὶ τῇ βᾶσει της κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον συναλλαγματικῆς σχέσεως φράγκου καὶ λίρας θὰ ἦτο δυνατόν νὰ υποβιβάσῃ τὴν τιμὴν της λίρας κατὰ 15 τουλάχιστον μονάδας ἢτοι νὰ φέρῃ τὴν σχέσιν λίρας καὶ φρ. ἀπὸ 75 : 1 £ εἰς τὸ ἐπίπεδον 60 : 1 £, σχέσις ἣτις κατὰ τὴν γνώμην της Κυβερνήσεως θὰ ἦδύνατο

νά προσφέρη εις τὰς ἀγγλικὰς βιομηχανίας μίαν συναγωνιστικὴν δυνάμιν ἰκανὴν νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὰς τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν ἐν τῇ Διεθνῇ ἀγορᾷ ἢ τῇ γαλλικῇ ὅπως καὶ πᾶσα ἄλλη ξένη βιομηχανία ἠδυνήθησαν χάρις εἰς τὴν ὑποτίμησιν τοῦ ἐθνικοῦ των νομίσματος νὰ διεκδικήσωσιν καὶ νὰ σφετερισθῶσιν.

Κατὰ τοῦ σχεδίου τούτου ἠγέρθησαν πλείστα ἀντιρρήσεις καὶ ἀμφιβολαὶ μία δὲ ἰσχυροτάτη ἀντίδρασις εὐθὺς ἅμα τῇ ἀνακοινώσει του ἐξεδηλώθη ἐκ μέρους τῶν Λονδινέων τραπεζιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν κύκλων. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξεν μεγίστη· ἐν τούτοις τόσον ἡ κυβέρνησις ὅσον καὶ ὁ τύπος φρονοῦσιν ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα εἶνε ἀνίκανα νὰ ἐξασκήσουν καὶ τὴν παραμικροτέραν ἐπιπίεσιν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας (τῆς βιομηχανίας ἰδίως λινῶν καὶ βαμβακερῶν) καθότι ἡ ἐξαγωγικὴ αὐτῆς ἰκανότης δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ὑποτίμησιν τοῦ φράγκου ἀλλ' εἰς μίαν ἀδιαφιλονίκητον πραγματικὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀλλοδαπῶν συναγωνιστῶν.

Ἐκτὸς τούτου ὁ παρισινὸς τύπος ὅστις εὐρύτατα ἠσχολήθη μὲ τὴν νέαν ταύτην στροφὴν τῆς ἀγγλικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀμφιδέλλει ἰσχυρῶς καὶ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ συστήματος τούτου, ἐπαναλαμβάνων τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπολιτευομένων τὴν Κυβέρνησιν ἀγγλικῶν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν κύκλων. Συμφώνως πρὸς τὰς κριτικὰς παρατηρήσεις τῶν κύκλων τούτων, ἡ ἐπιτυχία τοῦ συστήματος θὰ ἦτο προσωρινὴ καθότι τὴν πτώσιν τῆς τιμῆς τῆς λίρας θὰ ἠκολούθη μία ὑψωσις τῶν τιμαρρίθμων τῆς ἀκριθείας τοῦ βίου συνεπῶς καὶ τῶν ἡμερομισθίων, ἥτις θὰ ἐπέφεραν λίαν ἐνωρὶς καὶ μίαν ἀνάλογον ὑψωσιν τῶν τιμῶν τῶν ἐξαγωγίμων ἀγγλικῶν προϊόντων. Πλὴν ὅμως αἱ παρατηρήσεις αὗται δὲν εἶναι ἀπολύτως ὀρθαί. Ἐξ ἄλλου ὅμως τὸ σύστημα B u r n e y ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θέλει ἐφαρμοσθῆ ὑποδέλπει κλιμακωτὴν ἔκδοσιν χαρτονομίσματος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἵνα κρατεῖται μία ἀπαραίτητος ἀπόστασις μεταξὺ συναλλαγματικῆς τιμῆς καὶ ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῆς λίρας ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα παρακάμπτωνται αἱ ἀπόσταμοι διακυμάνσεις τῶν ἀξιών αὐτῆς. Τὸ σύστημα τούτου καθιερεῖ ἐπιπλέον ἔκδοσιν χαρτονομίσματος ἀνερχομένου εἰς τὸ ποσὸν τῶν 7 δυσεκατομμυρίων φρ. Ἡ ἔκδοσις θέλει γίνεσθαι εἰς *treasury notes*, εἰς τραπεζογραμμάτια δηλονότι μὴ ἐγγυημένα δι' ἀντικρύσματος χρυσοῦ, ὡς ἀπαρχὴ δὲ προβλέπεται ἔκδοσις τοιοῦτων τραπεζογραμμάτων ἀξίας δύο δυσεκατομμυρίων γαλ. φρ. Τὸ ἐκδιδόμενον ὅμως χαρτονομισμα δὲν θέλει τεθῆ ἀπ' εὐθείας εἰς κυκλοφορίαν ἀλλ' ἐμμέσως διὰ τῆς παραδόσεως αὐτοῦ εἰς τινὰ ὀργανισμὸν ἔχοντα τὸ δικαίωμα νὰ παραχωρῇ προκαταβολὰς μέχρι ποσοῦ ἀνερχομένου εἰς 90 ἐπὶ τοῖς 100 τοῦ ὅλκιου αὐτοῦ κεφαλαίου πρὸς ἅπασας τὰς ἐταιρείας ἢ ἐπιχειρήσεις τὰς

ἐργαζομένας ἐπὶ ἐδάφους ἀγγλικοῦ διὰ πρώτων καὶ βοηθητικῶν ὕλων βρετανικῶν ἢ ἀποικιακῶν καὶ ἐργατικῶν δυνάμεων καθαρῶς ἀγγλικῶν. Αἱ ἔκδοσεις αὗται θὰ ἐπαναλαμβάνοντο περιοδικῶς (100 ἑκατομμυρίων ἐνιαυσίως) μέχρις ὀριστικῆς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως.

Τὸ σύστημα τούτο ἀφορᾷ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐξαγωγῆς παρακολουθεῖται ὑπ' ἄλλου ἀνάλογου συστήματος βασισμένου ἐπὶ μιᾷ τεραστίας ἀλύσου τελωνιακῶν ὁρισμῶν καὶ ἀπαγορεύσεων, σκοποῦντος τὴν ἐντελῆ παράλυσιν τῆς συναγωνιστικῆς ἰκανότητος τῶν ἀλλοδαπῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῶν βρετανικῶν ἀγορῶν. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὸ σχέδιον *Burney* καθιεροῦται διὰ τῆς μεθόδου τῆς παραχωρήσεως πιστώσεων εἰς τὴν βιομηχανίαν, εἶδος τι συστήματος ἐξαγωγικῶν βραβείων δυνάμενου νὰ ἐντείνῃ τὴν διὰ τῆς ἐκπτώσεως τῆς διανομισματ. τιμῆς τῆς λίρας προερχομένην ἐξαγωγικὴν ἰκανότητα τῶν ἐθνικῶν ἐπιχειρήσεων. Βεβαίως ἡ ἀναζωογόνησις αὕτη τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας θέλει εἶσθαι καθαρῶς τεχνητή, (ἐκτὸς ἂν τὰ ληφθησόμενα μέτρα ἐνεργήσουν ὡς μέσα ἀγωγῆς τῆς ἀγγλικῆς παραγωγῆς) ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως ὁ *Sir Montague Barlow* καὶ οἱ συνάδελφοί του οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητοῦσι εἰμὴ μίαν ἔστω καὶ τεχνητὴν προτεραιότητα τῶν βρετανικῶν προϊόντων ἐπὶ τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς, δυνάμενην νὰ στερεώσῃ καὶ νὰ ἀνακτήσῃ τὸν ὑπ' ἀλλοδαπῶν παραγωγικῶν κλάδων κατακτηθέντα κύκλον τῆς ἀγγλικῆς πελατείας ἀφ' οὗ μακρύτερος ἀποχωρισμὸς θὰ ἔφερε τὸν κίνδυνον τῆς ἀποβολῆς τῆς ἔξεως τῆς παγκοσμίου καταναλώσεως πρὸς προμήθειαν ἀγγλικῶν εἰδῶν καὶ τὴν ὀριστικὴν ἀπώλειαν μιᾷς διὰ τόσων μόχθων καὶ πολυχρονίου ἐργασίας κτηθείσης πελατείας — Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ σχέδιον, δεδομένου ὅτι ἐξυπηρετεῖ σκοπὸν προσωρινῆς ἐπικρατήσεως, εἶχεν ὀπωσθήποτε καλῶς ὑπολογισθῆ. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἀνάλογα μέτρα τεχνητῆς προστασίας ἠδύναντο νὰ ληφθῶσιν καὶ ὑπὸ τῶν συναγωνιζομένων τὴν ἀγγλικὴν παραγωγὴν ἀλλοδαπῶν Οἰκονομιῶν καθ' ἣν περιπτώσιν ἤθελον αἰσθανθῆ ἀνυπόφορον τὴν ἀγγλικὴν πίεσιν, εἶνε ἀμφίβολον ἂν, ἢ ἐπὶ τῶν μέτρων τούτων στηριζομένη ἀγγλικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ, ἤθελεν ὀριστικῶς ἐπικρατήσῃ. Ἡ διὰ τῶν αὐτῶν μέτρων ἀπάντησις τῶν ἀλλοδαπῶν οἰκονομιῶν καὶ ἰδίως τῆς γαλλικῆς οἰκονομίας εἶνε πιθανωτάτη. Ποῦ ὅμως σύγχρονος ἀσκησις ὑπὸ πλείστων ἐπιπέδων τῆς διεθνοῦς κυκλοφορίας τοιαύτης ἐπὶ τεχνητῶν οἰκονομικῶν μέτρων βασισμένης οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἤθελεν ὀδηγήσῃ, ἀποτελεῖ θέμα ἐμπνέον σοβαρὰς ἀνησυχίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην τῆς Διεθνοῦς Οἰκονομίας καὶ τοῦ συγχρόνου Οἰκονομικοῦ Καθεστώτος. Ἦθελον ἄραγε οἱ συναγωνιζόμενοι ἀποφα-